

κείνο Θέατρο, στο νέο, το φουσημένο από την αύρα των νέων ιδεών. Κι αυτά είναι οι χαριτωμένες και τεχνικώτατες αληθινά κωμωδίες του Κορομηλά, (Η «Τύχη της Μαρούλας» προπάντων), οι λιγότερο τεχνικές μὰ ζωντανότερες ακόμη του Κόκκου, (ή «Λύρα του Γέρω - Νικόλα» κτλ.), κι ο «Γενικός Γραμματέας» του κ. Καπετανάκη, που θάταν άδικος όποιος θάρνιόταν τη μικρή μὰ καλή τους επίδραση.

* * *

Δέκα χρόνια ύστερ' από το «Μυστικό του Γάμου» και τη «Φάρσα της ζωής» του Καμπύση, φάνηκαν οι «Ζωντανοί και Πεθαμένοι» του κ. Δημ. Π. Ταγκόπουλου (1895 — 1905). Από τότε ο ίδρυτής του «Νουμά» δέν έπαψε γὰ καταγίνεται με το θέατρο κι ως τὰ σήμερα έχει νὰ επιδείξει μιὰ εργασία από καμιά δεκαριά δράματα, μελετημένα και φροντισμένα, που τρία απ' αυτά, τὰ πρώτα, («Ζωντανοί και Πεθαμένοι», «Αλυσίδες» και «Στην δεξωπορτα»), άνατιπώθηκαν τελευταία 'ς έναν τόμο από την εταιρεία «Τύπος» (*). Μερικά παίχθηκαν και σέ διάφορα θέατρα κ' είχαν όλη την επιτυχία της έκτίμησης, το συξέ ν τ' έ σ τ ι μ. όπως το λένε οι Γάλλοι. Μά ο κ. Ταγκόπουλος δέν είναι από τους θεατρικούς διοικηχύνους. Εργάζεται για το μέλλο, κι' έλπίζει πώς όταν με τον καιρό, θά μορφωθί ένα Έλληνικό Θέατρο Τέχνης, θά δοϋν σ' αυτό και τὰ έργα του, — δυο τρία κυλάχιστο, τὰ πιο άρτια, — τη θέση που τους αξίζει. Άνήκει στη χορεία των πιο διαλεχτών μας συγγραφέων, που, από τον καιρό του Καμπύση, καλλιεργούν το λεγόμενο «Θέατρο των Ίδεών», και που είναι ο κ. Καζαντζάκης του «Ξημερόματος» και του «Πρωτοιάστορα», ο κ. Αγγέλης του «Μπροστά στους ανθρώπους», ο κ. Χόρν του «Μαύρου Καραβιού» και της «Παναγιάς της Κατηφορήτισσας», ο κ. Ποταμιάνο του «Φάρου». ο κ. Ψυχάρης του «Κυρούλη», ο κ. Παλαμάς της «Τρισεύγηνς», ο κ. Νιρβάνας του «Χελιδονιού», ο κ. Μελάς του «Άσπρου και Μαύρου» και άλλων.

Ζητώ συγγνώμη απ' όσους παραλείπω, γιατί αυτή τη στιγμή δέ θάταν δυνατό νά τους θυμηθώ και νά τους άραδιάσω όλους. Μά κι απ' όσους θυμώμαι κι απ' όσους ξεχνώ. τον κ. Ταγκόπουλο, 'ς ό,τι άφορᾷ αποκλειστικά το λεγόμενο «Θέατρο των Ίδεών», τον ξεχωρίζω. Μου φαίνεται ο καλύτερος. "Η, άν θέλετε, ο πιο άρτιος, ο πιο τεχνίτης στο είδος, κι ο πιο δραματικός. Στην άρχή δέν είχα αυτή την ιδέα. Άπεναντίας, ένα δυο από τὰ πρώτα του έργα τὰ χτύπησα ίσια ίσια γιατί δέ μου φάνηκαν δραματικά. Άλλά όσο προχωρούσε και ξετυλιγόταν ο θεατρικός αυτός συγγραφέας, όσο τὰ έργα του διαδεχόνταν τ'ένα τ'άλλο, όλοένα πιο ώριμα και πιο σοβαρά, τόσο έβλεπα φανερότερο κάποιο ειδικό ταλέντο, που του κάκου το ζητούσα στους άλλους ή που άν τ'όβρισκα καμιά φορά και 'ς αυτούς, τ'όγανα από μπροστά μου με τη συνέχεια. Και τώρα, που έχω υπ' όψη μου όλάκερο το δεκαπεντάχρονο έργο του κ.

(*) Άναγγέλλεται και δεύτερος τόμος: μ' άλλα τρία «ό Δωστος», «ό Αρχισυνάχτης» και «το Μαύρο Χέρι». Είναι ακόμα «ό Λυτρωμός», «το Καινούργιο Σπίτι», «ή Μυριέλλα», το «Όλόγυρα στους Τάφους», το «Άνω σχώμιν τās καρδίας», έντεκα τὸ όλο κομμάτια, πολύπρακτα και μονόπρακτα.

Γρ. Γ.

Ταγκόπουλου, στοχάζομαι, συμπεραίνω, πώς ο άνθρωπος αυτός της ιδέας πράγματι κάτι είχε μέσα του, που μπόρεσε νά το βγάλει μεθοδικά, συστηματικά, με τη θέληση εκείνη και την έπιμονή, που όταν δέν υπάρχουν δυνατός, και το δυνατότερο ταλέντο πάει χαμένο. Χωρίς βέβαια νά είναι και τέλειος στο είδος του, προχωρεί σταθερά προς την τελειότητα. Εργάζεται, νά! 'Σ αυτό, το συστηματικό και το έπιμονο της εργασίας, μόνο ο Καμπύσης, — έννοώ πάντα από τους όμοειδείς, — θά του παράδωαινε. Άλλά τὰ κοινωνικά έργα του μακαριότη εκείνου, έκτός από το ποιητικό «Δαχτυλίδι της Μάννας», είναι πολύ λιγότερο άρτια από τὰ έργα του κ. Ταγκόπουλου. Έπειτα, ο Καμπύσης γρήγορα βγήκε από το δρόμο του και χάθηκε στα σύννεφα, στο χάος. Ένα τέτοιο παρατηρώ και στον έπίσης εργατικό κ. Χόρν, που ο συμβολισμός του φθάνει κάποτε στην άκαταληψία. Όσο για τον κ. Μελά, τον άριστοτέχνη του ρεαλιστικού «Κόκκινου Πουκάμισου» και του άλληγορικού «Χαλασμένου Σπιτιού», άδικα θά ζητούσε κανένας στο έργο του μιὰ συνέχεια του καθαρά ιδεολογικού «Άσπρου και Μαύρου». Στη σφαίρα αυτή, τίποτα τελειότερο δέν ξέρω από το «Φάρσ» του κ. Ποταμιάνου. Άλλά είναι μονάκριβος, όπως και το λαμπρό εκείνο «Μπροστά στους ανθρώπους» του κ. Αγγέλη. Γενικά, οι άλλοι εργάτες του λεγόμενου «Θεάτρου των Ίδεών», περιορίστηκαν σ' ένα δυο έργα κι' ή σάπιασαν ή παραστράτισαν. Μόνο ο κ. Ταγκόπουλος έχει τη σταθερή κ' ίσια εργασία που είπαμε. Κι' είτε γιαυτό, — όποιος έπιμένει, λένε νικάει, — είτε και γιατί ήταν και καλύτερα προικισμένος, κατάφερε ως τώρα κάτι γενναίο στο είδος του και, μ' όλες του τις άτέλειες, πολύ έπιθλητικό.

Άλλά πριν δικαιολογήσω αυτή τη γνώμη μου με τὰ πράγματα, θά έξετάσω πρώτα πλατιά τί είναι το λεγόμενο «Θέατρο των Ίδεών». Κι' έπειτα θά δείξω, άρνοντας πια τις συγκρίσεις με τους άλλους, — που μπορεί νά είναι κι άστογες, γιατί δέ μελέτησα ακόμα για μιὰ τέτοια συγκριτική και μ'όλο μόνο από άνοιήσεις κι' έντυπώσεις παλιές. — θά δείξω, λέω, πόσο ο κ. Ταγκόπουλος κατέγει τὰ μυστικά του και πόσο αξίζει, κατά τή γνώμη μου πάντα, τὸ θεατρικό του έργο.

(Συνέχεια)

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Και τὰ λουλούδια ποΐκοβα κάμιν για νάνασήσω,
Σε μάν αϊγή πεθαίναν,
Και τὰ τραγούδια που'πιανα—ώρμε—νά τραγουδήσω,
Σά μοιρολόγια βγαΐναν.
Μά κεϊ, στην άκρη του γιαλού, ως είτανε νά γείρω,
Τάρανιμο κορμί μου,
Ένας σιγός κρυφόκαλος που σκόρπαε τριγύρω,
Κυλούσε στην ψυχή μου.
Κι όταν ή θλίψη μου άφινα πικρά νά ξεθυμάνει,
Σε μαύρα μοιρολόγια,
Τραγούδια, λές, κι άντήχαε τριγύρω το λιμάνι,
Με πελαγίσια λόγια.

Τώρα το δρόμο σάν περνώ, μέσ στη βοή του άγέρα,
Ό νους μου άπαιολόγρνει,
Κάτι σά μακρινή φωνή, από 'να πέλαο πέρα,
Μ' άγγίζει και με φέρνει.

ΕΒΕΝΟΣ